

De basisopleiding inzake borstvoeding voor beroepsbeoefenaars verbeteren

I. Voorwoord:

Eén van de opdrachten van het Federaal Borstvoedingscomité (FBVC) bestaat erin « de wetenschappelijke initiatieven of andere initiatieven die de bevordering van borstvoeding kunnen verbeteren te organiseren, te genereren, aan te moedigen en te ondersteunen waarbij de weloverwogen en vrije keuze van de moeder wordt nageleefd »¹. In dit perspectief heeft het FBVC zich natuurlijk gebogen over de opleiding die wordt verstrekt in de onderwijsinstellingen aan de beroepsbeoefenaars die de toekomstige en jonge ouders moeten informeren, raadgeven en begeleiden.

De competenties op het vlak van borstvoeding van alle beroepsbeoefenaars verbeteren stelt in staat om het percentage borstvoeding en de duur van de borstvoeding te verhogen. Hieronder volgt een kort overzicht van de zeer talrijke voordelen van borstvoeding:

- ✓ Voor de gezondheid van de kinderen op korte, middellange en lange termijn : minder kinderziekten vooral in sociaal kansarme bevolkingsgroepen, minder kinderziekten en minder kindersterfte bij prematuren, zieke en te vroeg geboren kinderen verblijven minder vaak en minder lang in het ziekenhuis, minder kans op obesitas, minder kans op te hoge cholesterol, minder kans op diabetes type 1, minder kans op diabetes type 2 bij volwassenen, minder kans op latere hoge bloeddruk ...
- ✓ Voor de gezondheid van de moeders: minder kans op borst- en eierstokkanker voor de menopauze, minder kans op osteoporose na de menopauze, minder ziekteverzuim op het werk
- ✓ Voor de maatschappij: daling van de gezondheidskosten die het niet-geven van borstvoeding teweegbrengt, daling van de milieubelasting veroorzaakt door productie, verwerking, vervoer en verwijdering van afvalstoffen die kunstmatige voeding met zich meebrengt.

Alhoewel het percentage moeders die met borstvoeding starten in België veeleer hoog is, blijft de duur van de borstvoeding relatief kort en beantwoordt deze duur niet aan de aanbevelingen van de WHO². Beter opgeleide beroepsbeoefenaars zouden de moeders in staat stellen om de borstvoedingsproblemen te voorkomen en te overwinnen en bijgevolg langer borstvoeding te geven dan ze wensten.

In hun praktijk moeten de beroepsbeoefenaars zich kunnen baseren op stevige evidence based kennis die wordt verstrekt tijdens hun opleiding zodat ze allen een coherent discours tijdens hun contacten met de moeders die borstvoeding geven, zouden kunnen voeren. Het is dus via een betere opleiding van al deze beroepsbeoefenaars dat de moeders zullen worden geholpen zodat deze hun borstvoeding tot een goed einde zouden kunnen brengen. Het is ook van primordiaal belang dat alle beroepsbeoefenaars leren om efficiënt en respectvol met de ouders te communiceren.

¹ Wet van 29 april 1999

² De Wereldgezondheidsorganisatie beveelt aan dat pasgeborenen tot de leeftijd van zes maanden enkel en alleen borstvoeding zouden krijgen met een voortzetting van de borstvoeding als belangrijk bestanddeel van het voedingsregime van het kind tot de leeftijd van twee jaar.

II. Dit advies is gericht aan: de ministeries en de onderwijsinstellingen die mee kunnen werken aan de bescherming, bevordering en ondersteuning van borstvoeding:

a. de ministeries:

- **Federaal:**

- Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu
- Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid

- **Vlaamse overheid:**

- Departement Onderwijs (OND)
- Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC)

- **Waalse overheid:**

- **Brussels gewest:**

- **Duitse Gemeenschap:**

b. De onderwijsinstellingen:

- **Middelbare scholen**
- **Hoge scholen**
- **Universiteiten**

III. Werkten mee aan dit document:

Mevr. L.Schaner, Dr. M. Dickstein, Mevr. K. Theetaert, Mevr. G. Van Kogelenberg, Mevr. E. Flies, Mevr. L. Brouwers, Mevr. A. Niset, Dr. G. Heintz, Mevr. I. Depreter, Mevr. L. Vankelst, Mevr. M. Quisquater, Dr. N. Mélice, Mevr. L. Doughan en Dhr. D. Gobbers.

IV. INTRODUCTIE

1. Waarom is dit advies nodig?

Dit document is opgesteld door het federaal borstvoedingscomité (FBVC) om een advies te formuleren waarop beleidmakers, scholen en universiteiten zich kunnen baseren als ze de begeleiding bij borstvoeding in de basisopleiding van de professionele hulpverlener willen integreren en/of optimaliseren.

De Wereld gezondheidsorganisatie (WHO) adviseert om uitsluitend borstvoeding te geven tot de leeftijd van 6 maanden en om daarna borstvoeding te blijven geven aangevuld met gezonde vaste voeding, tot de leeftijd van 2 jaar en ouder.

Door een verbetering van de kennis en de vaardigheden van de professionele hulpverleners willen we beginnen met borstvoeding verbeteren en de snelle daling na het verlaten van het ziekenhuis voorkomen.

Om alle zorgverleners die instaan voor het geven van zorg en advies aan toekomstige en jonge ouders in staat te stellen om hun kennis en vaardigheden betreffende borstvoeding op een correcte en doeltreffende manier over te brengen, dienen ze een degelijke en wetenschappelijk ondersteunde basisopleiding begeleiding bij borstvoeding genoten te hebben .

De professionele hulpverleners zouden een kwalitatieve professionele opleiding kennis en vaardigheden over borstvoeding moeten genoten hebben vooraleer ze beïnvloed kunnen worden door de marketing van de moedermelk vervangende producten.

Momenteel moeten ziekenhuizen die een BFHI certificaat willen behalen een zware financiële investering doen om hun personeel degelijke kennis en vaardigheden in de begeleiding bij borstvoeding bij te brengen.

Als in de basisopleiding van alle professionele hulpverleners, betrokken bij de moeder-kindzorg, een kwalitatieve borstvoedingsbasisopleiding zou aangeboden worden zou dit een grote besparing betekenen voor alle instellingen zowel binnen als buiten de ziekenhuizen.

Wat is de inhoud van dit advies?

Dit advies bevat suggesties betreffende de opleiding kennis en vaardigheden over borstvoeding in de basisopleiding van de beroepsgroepen die betrokken zijn bij de moeder-kindzorg.

Dit advies omvat een voorstel tot implementatie van het aantal uren, de inhoud en de vaardigheden die iedere zorgverlener specifiek nodig heeft om een optimale moeder-kindzorg te verzekeren.

2. Welke Beroepsgroepen ?

⇒ Beroepsgroepen werkzaam op de volgende locaties:

- Plaatsen die bezocht worden door zwangere vrouwen
- Plaatsen die bezocht worden door borstvoedende moeders
- Plaatsen waar informatie gegeven wordt aan zwangere vrouwen en borstvoedende moeders
- ...

Zoals:

- Consultaties Kind & Gezin/ONE
- Privé consultaties gynaecologen
- Vroedvrouwen : privé consultaties en huisbezoeken
- Consultaties pediaters : privé en ziekenhuis
- Hospitalisatie op de pediatrie, heelkunde chirurgie, dienst spoedgevallen
- Huisartsen : privé consultaties en huisbezoeken
- Opvangplaatsen baby's en jonge kinderen.
- ...

⇒ De volgende beroepsgroepen hebben we in het advies opgenomen:

- Apothekers,
- Tandartsen
- Kinesitherapeuten
- Psychologen
- Diëtisten
- Verpleegkundigen
- Verzorgenden
- Kinderverzorgsters
- Sociaal assistenten
- Sociaal verpleegkundigen
- Opvoeders
- Logopedisten
- Pediatrisch verpleegkundigen
- Artsen algemeen
- Pediaters
- Neonatologen
- Gynaecologen/Verloskundigen
- Anesthesisten
- Huisartsen
- Vroedvrouwen
- Lactatiekundigen
- Lesgevers cursus borstvoeding begeleiden

3. Hoe is dit advies ontwikkeld?

Bij het oprichten van het Federaal Borstvoedingscomité (FBVC) anno 1999 kreeg het FBVC verschillende taken toebedeeld zoals het uitbrengen van adviezen, het evalueren van de wijze waarop in kraamklinieken en elders borstvoeding wordt ondersteund, het organiseren van het ‘Baby vriendelijk ziekenhuis initiatief’(BFHI), het verzamelen van statistieken, het aanmoedigen en organiseren van wetenschappelijk onderzoek, het overleg plegen met wetgevende en uitvoerende instanties.

Het Federaal Borstvoedingscomité stond aan de wieg van het Baby Friendly Hospital Initiative (BFHI) in België. Ondertussen mogen reeds 23 Belgische ziekenhuizen zich Baby Friendly noemen.

Daar de optimale zorg voor moeder en kind en de begeleiding van borstvoeding niet mag stoppen bij het verlaten van het ziekenhuis ontstond onder impuls van het FBVC het BFI (Baby Friendly Initiative) .

Naar aanleiding van de BFI Rondetafelconferentie van 5 oktober 2010, tot stand gekomen door de samenwerking van het FBVC met het Nationaal Voedings- en GezondheidsPlan (NVGP), werd er besloten om het BFI te focussen op 4 terreinen buiten het ziekenhuis .

- 1: Instellingen voor de gezondheidszorg buiten de ziekenhuizen,
- 2: Instellingen voor opvang en steun van kinderen van 0 tot 3 jaar,
- 3: Instellingen voor basisopleiding en voortdurende bijscholingen voor de gezondheidszorg,
- 4: Werkomgeving en openbare plaatsen.

De conclusie van de deelnemers aan de Rondetafelconferentie was dat de opleiding borstvoeding van de professionele hulpverleners in de gezondheidszorg ruim tekort schiet. Het gevolg hiervan is dat (toekomstige) moeders en hun baby's niet de zorg krijgen die ze verdienen en dat het de ziekenhuizen die het certificaat "Baby Friendly Hospitalinitiative" willen behalen handenvol geld kost om hun personeel op te leiden. Daar het dringend tijd wordt dat alle hulpverleners die betrokken zijn bij de moeder-kindzorg in hun basisopleiding iets over borstvoeding krijgen werd prioriteit gegeven aan het werken rond de Instellingen voor basisopleiding en permanente bijscholingen voor de gezondheidszorg.

V. Overzicht van de huidige situatie

Via enquêtes, opgestuurd naar verschillende middelbare scholen, hogescholen en universiteiten en bevraging van professionele hulpverleners, werd getracht een beeld te krijgen van de huidige situatie wat betreft de basisopleiding borstvoeding bij artsen, vroedvrouwen, diëtisten, kinesisten, kinderverzorgsters, apothekers...

Resultaten van de bevragingen:

Artsen : krijgen buiten enkele uitzonderingen, weinig opleiding over borstvoeding. Het aantal uren borstvoedingsopleiding verschilt tussen de universiteiten.

Vroedvrouwen: de opleidingen vroedkunde zijn verschillend naargelang het taalgebied. De opleidingen borstvoeding binnen de opleidingen vroedkunde variëren sterk van Hogeschool tot Hogeschool.

Verpleegkundigen: in de cursus verpleegkunde is er plaats om borstvoeding aan bod te laten komen, zowel in het klinisch als in het theoretisch onderwijs. Maar in de praktijk zien we dat zelfs de kinderverpleegkundigen niet meer dan 1 à 2 uren opleiding borstvoeding krijgen.

Kinderverzorgsters: bij navraag in verschillende Vlaams middelbare scholen die een opleiding kindverzorging aanbieden blijkt dat het moeilijk is om een uniformiteit terug te vinden betreffende de opleiding borstvoeding.

De scholen hangen af van verschillende netten en bieden verschillende leerplannen aan. Deze leerplannen geven de leerkrachten daarboven ook een sterke mate van vrijheid zodat zowel de inhoud van de lessen als het aantal uren sterk uiteenlopend zijn. Meestal komt het onderwerp borstvoeding aan bod in een cursus over voeding of zorg en dit voor een totaal van 2 tot 4 uren.

Kinesisten, apothekers : weinig opleiding borstvoeding in hun basisopleiding

Diëtisten: het aantal uren borstvoedingsopleiding is sterk afhankelijk is van de school en de interesse van de individuele leerkracht.

Conclusie van de bevragingen:

Een basisopleiding voor alle gezondheidswerkers met contacten met borstvoedende moeders of borstgevoede kinderen is noodzakelijk om borstvoeding adequaat te ondersteunen.

De huidige opleidingen voldoen niet aan de vereiste kennis en vertonen dikwijls grote lacunes .

De meeste professionele hulpverleners krijgen nu onvoldoende informatie mee via zijn/haar basisopleiding om in staat te zijn (toekomstige) moeders te begeleiden in hun keuze om borstvoeding te geven en te blijven geven zolang de moeder dit wenst.

VI. Advies over duur , kennis , vaardigheden en inhoud van de borstvoedingsopleiding in de basisopleidingen van gezondheidswerkers.

Hoe dit advies gebruiken?

Het advies is een uitgebreid voorstel tot aanpassing per beroepsgroep van de borstvoedingsopleidingen wat betreft uren, inhoud en vaardigheden, die in hun basisopleiding zou moeten geïntegreerd worden.

Er zijn [3 tabellen](#):

1. Overzicht van:
  - a. beroepsgroepen 1 tot 22
  - b. kennis en overzicht per groep van de zich eigen te maken vaardigheden
  - c. inhoud van de opleiding
  - d. referentiecode A tot Z

2. Kennis en zich eigen te maken vaardigheden : benoemd van A tot Z

3. Overzichtstabel van de beroepsgroepen : benoemd van 1 tot 22

Tabel 1: pg 7 tot en met pg 14

Tabel 2: pg 15

Tabel 3: pg 16

VII. Wat is het te verwachten resultaat?

Iedere professionele zorgverlener die voldoende opleiding genoten heeft om zwangere vrouwen en (pas bevallen) moeders en hun kinderen optimaal te begeleiden werkt mee aan het verbeteren van

- ✓ Gezondheid van het kind
- ✓ Gezondheid van de moeder
- ✓ Psychosociaal welzijn van het gezin
- ✓ Economische besparingen

Dit komt de ganse maatschappij ten goede.

Om tot dit resultaat te komen heeft het FBVC de steun nodig van alle overheidsorganen en opleidingsverantwoordelijken die invloed hebben op de opleiding van de boven vermelde beroepsbeoefenaars.

Het FBVC nodigt de betrokken ministeries en onderwijsinstellingen uit om de inhoud van dit document in hun specifieke opleidingsprogramma's te implementeren.

De voorzitter van het FBVC

Katrien Theetaert

VIII. Referenties:

In het Frans:

- *Allaitement maternel, Guide à l'usage des professionnels de la santé, een initiatief van het « Centre d'Education du Patient », gedrukt door « ONE », 3de uitgave, 2009. De brochure kan op de website van het [ONE](#) worden gedownload.*
- *Mazurier Evelyne, Christol Martine, Allaitement maternel, Précis de pratique clinique, collectief werk, Sauramps Medical, 2010.*

In het Engels:

- “Wellstart” is een Amerikaanse organisatie met als doel de kennis, de competenties en vaardigheden van gezondheidsbeoefenaars op het vlak van borstvoeding te ontwikkelen. Deze organisatie heeft zonet de opleidingsmodules voor alle gezondheidsbeoefenaars geüpdatet (apothekers, verpleegkundigen, vroedvrouwen, artsen, enz.) zodat ze alle basisbegrippen op het vlak van de borstvoeding zouden kunnen verwerven.

The 4th Edition of Wellstart's Lactation Management Self-Study Modules, Level 1, 2013, kan via volgende link worden gedownload:

<http://www.wellstart.org/Self-Study-Module.pdf>

- De WHO heeft een brochure met de basisbegrippen van een opleiding voor gezondheidsbeoefenaars gepubliceerd :Infant and young child feeding: Model Chapter for textbooks for medical students and allied health professionals, World Health Organization

<http://www.who.int/nutrition/publications/infantfeeding/9789241597494/en/index.html>

- De « American Academy of Pediatrics » heeft een opleidingsprogramma over borstvoeding ontwikkeld:

http://www2.aap.org/breastfeeding/curriculum/curriculum_developers.html